

NÁROD A NACIONALISMUS

Williams, C. (1989) *The Question of National Congruence*. In Johnston, R. J., Taylor, P. J. (eds.) *A World in Crisis? Geographical Perspectives*. Blackwell, Oxford, str. 229-265.

Tento článek patřil pro mě zatím v četbě k těm nejnáročnějším. Autor v článku představuje mimo jiné spíše idealistickou představu evropské federace menších etnických jednotek. Myslím, že tato představa v dnešní době nabývá na jisté aktuálnosti, pokud se smíříme s představou, že v dnešní EU se stále více smazává význam národních států a naopak posilují regiony.

Tento text se mi jeví jako nejzajímavější z celé „kolekce“. Kladně lze hodnotit zvláště poukaz na odlišné kořeny a požadavky nacionalismu v západní a východní Evropě a zároveň postkoloniálních zemí, „klasifikaci“ etnických konfliktů uvnitř států západní Evropy včetně předložených řešení a možných důsledků i problematické otázky „národních“ států vzniklých po dekolonizaci. Zároveň poukazuje na možné příčiny konfliktů vzniklé z etnických kořenů a Evropě a jejich řešení – tj. rozdělení velkých národních států na teritoria dle etnických skupiny obyvatel, což není sice v nejbližší době velmi pravděpodobná varianta vývoje, nicméně v tomto smyslu dochází k jistým „reformám“ – viz např. Evropa regionů.

Text výstižně shrnuje dějiny nacionalismu a na příkladech uvádí současnou podobu nacionalistických hnutí jak v Evropě, tak i např. v Africe. Je však překvapivé, že za zárodek nacionalismu autor považuje teprve Francouzskou revoluci. Zde autor asi myslel první výrazný a sourodý projev nacionalismu, neboť dle mého názoru by bylo možno prvky nacionalismu vysledovat do dřívějších dob.

Zajímalo by mě, co je tedy podle autora účelem státu. Jestli seskupení hájící zájmy jednoho národa (což podle mě předpokládá, že každý byť i malý národ, který je schopen a má zájem se jako národ vymezit, má právo na vytvoření vlastního nezávislého státu). Nebo jestli má jít o ekonomicky funkční uskupení, ve kterém národnostní příslušnost není pokud možno podstatná, protože je potenciální příčinou konfliktů.

Je pro mě velmi těžké se orientovat ve vývoji bývalých koloniálních států, které získaly nezávislost. Příklad Nigerie jasně ukazuje, že formování jednotlivých zájmových skupin, jejich přeskupování, vojenské převraty a průběh občanských válek jsou pro mě nepřehledné a že znalost historického vývoje naprosto nemusí znamenat pochopení příčin konfliktu, nemluvě o nějaké představě smysluplného řešení.

Tedy: v zásadě se autorovi musí nechat, že na jeho názoru něco pravdy je. Bezpochyby v nacionalismu jako jakémisi filosofickém konceptu něco zahrnuje a soudržnost lidí uvnitř toho kterého národu není univerzální.

Nicméně vakuum, které se vytvořilo s pozvolným útlumem starých feudálních pořádků a s nástupem kapitalistického novověku bylo třeba pevně vymezit hranice toho, kdo je kdo a kde, kam spadají *mé zájmy* a kde je konkurent. Nesmyslné války války ve jméno teritoriální expanze, zvrhlých ideologií byly jen odrazem této reality a tedy věcí, která se nacionalismu dá vytknout asi nejvíce.

Podle mne ale proto není třeba národ jako takový bezpodmínečně nutné zavrhnout. Nějaký řád, ať už v jakékoliv podobě, je třeba praktikovat. Kosmopolitní společnost, kde nejsou hranice a všichni jsou všemi je sice pěkná a vznešená myšlenka, strčím ale ruku do ohně za to, že světový mír nezajistí. Aby bylo jasno, podle mne není na nacionalismu v umírněné podobě, která se tolerantně staví vůči okolí a je otevřená změně, více méně nic špatné. Budiž tedy jakýsi národ! Ale pak,

Bože, dej už konečně člověku schopnost vymýtít ze sebe *ignorantství*, omezenost a úzkoprsoost. Amen!

P.S. Ovšem s autorovým názorem, že žádný národ není geograficky „nelimitován“ a že nevidí svou „cestu“ včetně svého hodnotového žebříčku jako jedinou možnou pro celé lidstvo musím ve světle současných globálních událostí ostře nesouhlasit. Kterýže to národ mám na mysli?

Článek se mi velmi špatně četl, zdál se mi ne příliš koherentní, nepochopila jsem příliš, nakolik souvisí Wallersteinova koncepce světového systému s problematikou, kterou se autor zabýval, tj. s historizujícím výkladem vzniku unifikovaných státních útvarů počínaje Vestfálským mírem. Domnívám se, že by se daly najít jiné příspěvky více vypovídající o problematice nacionalismu, přičemž zajímavými by mohly být příspěvky sociálních konstruktivistů a jejich vysvětlení vytváření kolektivní identity. Domnívám se, že autor pouze popisuje, a nikoliv, že by se snažil analyticky proces vytváření národní identity uchopit a vysvětlit. Myšlenka sjednocení proti společnému nebezpečí je asi nejlepší z celého článku, ekonomické vysvětlení nacionalismu (vykořisťování apod.) mi není příliš blízké. Autor „naťukl“ poměrně dost otázek, a domnívám se, že se zcela zbytečně přespříliš věnoval určitému pohledu a ve více relevantních oblastech zůstalo pouze u tohoto „naťuknutí“.

Myšlenka Kohra je sice zajímavá, nicméně poněkud nereálná, uvážíme-li obecné tendence směřují spíše ke spojování státních útvarů do vyšších celků (EU, NAFTA apod.), na druhou stranu se stále více uplatňuje regionalismus a decentralizace (např. v prostředí EU vyjádřeno principem subsidiarity a vytvořením Výboru regionů, aby se tak dala možnost reprezentace specifických zájmů substátních jednotek) Problém rozdělení na homogenní celky, které by zahrnovaly specifická etnika se mi navíc jako nereálný jeví díky principu suverenity státu (který přestože oslaben globalizačními procesy, je stále platný)

S článkem v podstatě souhlasím. Pouze myšlenka, že rozdělení Evropy na historické národy by bylo jakýmsi spasením, se mi jeví poněkud „nedomyšlená“. Kdo dnes určí, které národy jsou historické? A co to vlastně znamená? Každý národ má svou historii, tudíž je i historický. A stanovíme-li si např. nějakou časovou hranici, tak si taky moc nepomůžeme. V průběhu staletí mnoho národů vyhynulo nebo bylo asimilováno. To budeme hledat jejich případné možné potomky? Koncept sjednocené Evropy bez vnitřních hranic, v níž by žily všechny národy pokojně vedle sebe a každý by měl možnost vlastní seberealizace, by byl asi tím nejlepším řešením. Bohužel se však jedná o utopii. Co tedy s nacionalismem a národními konflikty? Nic. Je-li idea národa skutečně tak silná, že pro ni lidé umírají, těžko dojde v tomto směru k nějaké změně. A je-li národ skutečně jen jakýmsi umělým výtvozem, pak v budoucnu možná skutečně dojde k tomu, že se „přežije“ a nastoupí zcela jiná forma společenského uspořádání.

Zaujala mne myšlenka Leopolda Khora o redukcii evropských států na malé „tradiční národy“. Osobně se mi i Česká republika jeví někdy jaké příliš velká... Khorova myšlenka se mi zdá sympatická, neboť menší politické jednotky se mi jeví jako potencionálně demokratičtější. Ne druhou stranu je potřeba jisté „mezi-státní“ koordinace.

Za aktuální považují i přemýšlení o vztahu kapitalismus a národní státy. Je to dne především kapitalismus, pro něhož je vzájemná soutěživost států o to, který nabídne vhodnější investiční podmínky, živnou půdou. Z tohoto hlediska se mi zdá jako nutná jistá nadstátní ekonomická politika, která by byla jistou protiváhou (a možná snad někdy i zdrojem alternativ) pouhé ziskovosti globálního kapitalismu s jeho negativními dopady

Autor poukazuje na vnitřní tlaky, konflikty a nesourodost, která se skrývají za velkými unifikačními schémata nacionalismu. Toto schéma si snadno doplníme do současné schematizace světa na nepřátelský islámský svět, který je interpretován jako teroristický, a svobodný svět Západu, provázený apelem na nacionální soudržnost. To odpovídá zmiňovanému schématu „my“ a „oni“.

V tomto kontextu by bylo zajímavé se také zamyslet nad národní identifikací a osudem menšin – například Romové nyní procházejí fází, obdobné národnímu obrození a lze tak aktuálně sledovat průvodné identifikační procesy, jako je mytizace minulosti a fixace jazyka. Paradoxem této jazykové fixace je jeho ztráta, spojená s integrací menšiny do majoritní společnosti.

Johnson, N. C. (2002) The Renaissance of Nationalism. In Johnston, R. J., Taylor, P. J., Watts, M. J. (eds.) Geographies of Global Change. Remapping the World. 2nd. ed. Blackwell, Oxford, str. 130-142.

V textu byla opět zmíněna Nigérie (jenž je podrobněji rozebírána v prvním textu), kde mezi etniky přetrvávají bariéry, a je obtížné (přesněji asi nemožné) vytvořit jeden "homogenní" národ. Ale ono se není co divit, stačí se podívat do naší historie na Československo a myšlenku jednotného národa, která vzala po roce 1989 rychle konec. Ovšem, dle mého názoru u nás šlo zejména o mocenské zájmy politiků, kteří zmanipulovali masy, neboť jinak nebyla idea jednoho národa rozšířeně negativně přijímána.

Nejvíce mě zaujala pasáž týkající se válečných památníků, která sice nebyla nijak převratná, přesto byla hluboce pravdivá. Zajímavá, a možná i trpce komická, byla zejména pasáž o památníku obětem Vietnamské války ve Washingtonu. (Narážím na doplňování rozsahu památníku o novější části). Jak je patrné, někdy může být opravdu problém vytvořit památník tak, aby s ním byli všichni spokojeni.

Text je srozumitelně a výstižně napsán, a také je zde uvedeno dost názorných příkladů. Autor zde uvádí, že nacionalismus jako ideologie může vytvořit velice silnou „jednotu, která překročí třídu, pohlaví, nebo "rasový" rozdíl“, (já si dovoluji tvrdit, že spojuje i lidi různé víry). Ale velikou nevýhodou nacionalismu (jako ideologie) je (dle mého mínění) to, že je striktně omezen na určité území (už ze svého principu), a je ho také těžké šířit (samozřejmě pokud neberu v úvahu přítomnost krajanů v zahraničí), což se však netýká např. víry, rasy, atd. Z hlediska environmentálních problémů by bylo asi nejvhodnější posilovat „globální“ nacionalismus, tedy posilovat povědomí, že žijeme na jedné planetě, že jsme všichni na jedné lodi. Ale ke „globálnímu“ nastarování „globálního“ nacionalismu bychom však asi potřebovali nějakého vnějšího agresora, který zatím chybí (a asi pořád chybět bude).

Tedy, vyjevím se stručně a snad výstižně: ať už lokální, regionální, národní nebo jinou identitu přinese budoucnost, nechť je tato tak neochvějná, jako arogance a povýšenost našeho pana prezidenta. Pokud totiž my, lidé žijící v našich komunitách tam či jinde na planetě Zemi ztratíme „svou tvář“ a necháme si

neuváženě rozmělnit a vymazat své HDD tradičních hodnotových žebříčků, je s námi ámen! Zmasovění kultury a následná anonymita lidského konání je prvním krokem k nezodpovědnosti v ignorantství, a následně k nesvobodě.

„Imagined“ ve mně evokuje sociální konstruktivismus – zejména zdůrazňování role jazyka (JAZYK – schopnost předávat významy, které nejsou přímým vyjádřením subjektivity tady a teď – skladiště nahromaděných významů, které může zprostředkovávat).

Velmi se mi líbí poukázání na vytváření identity, identifikace prostřednictvím diferenciacce, souhlasím zejména s myšlenkou, že vzestup nacionalismu v souvislosti s koncem studené války souvisí s procesy globalizace, přičemž tento trend vystupuje jako obrana proti unifikaci. Přestože byla relativní autonomie národních kultur vždy mýtem, neboť nikdy neexistovala žádná „čistá“ národní kultura, jednalo se o směs vlivů, byla homogenizace centrem nacionálních projektů. V době globalizace však dochází k rapidnímu zdokonalování transportních a komunikačních technologií, což má hned několik dopadů. Dochází k intenzivnější a častější kulturní výměně, díky dominanci globálních kulturních továren (Hollywood) se šíří specifické hodnoty jako je konzum, individualismus, americký životní styl apod. Současně se však posiluje kulturní identita na subnacionální úrovni.

Jedinečná a podle mého názoru nezastupitelná je pozice státu - prostřednictvím procesu socializace šíří hodnoty a zajišťuje unifikovanost, proto je národ tak neoddělitelně spjat s určitým teritoriem. Národní identita mohla vzniknout až teprve tehdy, když se státní aparát konsolidoval a nakumuloval dostatek moci, a to nejen ekonomické či politické, ale současně i sociální. Stát je zejména díky procesu vzdělávání (ale nejen díky němu) schopen ovlivňovat struktury myšlení svých obyvatel, tvořit přijímané a odmítané hodnoty a prostřednictvím socializace vytvářet pocit národní soudržnosti, národní identitu. Národ je podle mne tudíž sociálním konstruktem.

je zajímavé, že autor nepracuje od začátku s žádnou přesnou definicí nacionalismu, ale v podstatě ji svým článkem jakoby vytváří, když vyjmenovává jednotlivé prvky podílející se více či méně na procesu utváření národa a vytváření (nebo přetváření) národní identity. Během čtení tohoto článku mě neustále napadaly zajímavé souvislosti nacionalismu a náboženství. Myslím, že není takový problém hovořit o nacionalismu jako o ideologii, ale lze tak apriori pohlížet na fenomén náboženství? Nicméně mě napadala řada analogií a kdybych to měla jednoduše vyjádřit, bylo by to jako by nacionalismus byl konkrétním „náboženstvím“ jednotlivých států - např. tak jako každé náboženství má i nacionalismus své mýty, symboly, svatostánky, své svaté, své obřady (např. hymna) nebo svátky. A stejně jako náboženství může a nemusí mít nacionalismu svého „boha“ nebo bohy. Tak jako může každé náboženství v čase dostávat i jinou podobu, má nacionalismus více proměnlivý charakter. A je tedy zřejmé, že v těchto záležitostech je nacionalismus

mnohem méně dogmatický.... O čem tedy vlastně může (i když možná jen domnělá) podobnost nacionalismu a náboženství vypovídat?

Autor tedy zjevně (a samozřejmě to přiznává) navazuje na poslední dílo z tohoto čtenářského deníku (Andersona), kdy jej rozpracovává do větších a aktuálnějších (viz. „populární „ kategorie sociálních studií poslední doby - gender). S jeho argumentací i rozdělením vesměs souhlasím, i když i zde může vyvstávat otázka, zda předkládané kategorie jsou vyčerpávající (to zřejmě je nedosažitelné a nebylo to ani ambicí autora), zda uváděné příklady (například v úseku pomníky a nacionalismus a gender a nacionalismus) nebyly uváděny příliš arbitrárně a zda tedy přichází s nějakým skutečně „novým“ pohledem nebo jen přehledněji shrnuje již známá fakta. V této souvislosti mě zvláště zarazila část o ikonografii uměleckých děl, které se odkazují k národně významným historickým faktům – mám za to, že je ve všeobecném podvědomí každého, nejen historika umění, že symbolika a ikonografie děl odráží dobu a požadavky zadavatele, a není třeba to opakovaně na několika stránkách „převratně“ připomínat. Ano, uměnovědné rozbory takovýchto děl jsou legitimní, ale na jiné úrovni.

V článku nesouhlasím především s názorem, že sochy jsou výrazem národní identity. Za minulého režimu u nás byly sochy představitelů komunismu na každém kroku, a přesto si nemyslím, že by tímto odrazem byly. V článku se sice píše, že to, co v dané době identifikuje národ, určuje vládnoucí skupina, ale s tímto přece nelze souhlasit. To, že jsou momentálně v kurzu Leninovy sochy, přece neznamená, že se národ s tímto „myslilem“ identifikuje! Příslušnost k národu (a třeba i chápanému jako imaginární komunita) musí člověk pociťovat především uvnitř. To, že tuto příslušnost někdy vyjádří navenek prostřednictvím symbolů, se stává. Ale ne vždy lze ze symbolu jednoznačně odvodit, zda je vyjádřením skutečného vnitřního přesvědčení.

Článek doplňuje srozumitelným způsobem přednášku. Výrazněji mne oslovila poznámka o tom, že obrázková reprezentace národů bývá vyjadřována skrze ženské vzory. Ženské tělo bývá užíváno ke zobrazení konceptů spravedlnosti, rovnosti a svobody. I samotná slova spravedlnost, rovnost a svoboda, která jsou z hlediska tváření národního státu tak významná jsou ženského rodu.

Souhlasím s autorovým pojetím nacionalismu a s tím, že ho velmi ovlivňují všechny prvky, které uvádí, tj. jazyk, který je hlavním spojujícím komunikačním prostředkem a skrze který je možné projevat myšlenky, přenášet tradice, historii, náboženství. Autor píše o monumentech, pomnících, hřbitovech padlých vojáků – to jsou prvky, které se i v naší kultuře vyskytují, ale nemyslím si, že by tyto předměty samotné měli velký podíl na tvorbě českého nacionalismu. V Americe, to ano.

Text je nedávného data a uváděné spojitosti si lze snadno převést do současného kontextu. Když autorka upozorňuje na zranitelnost federálních států a boj o autonomii, můžeme vzpomenout na rozpad České a Slovenské republiky. Při zmínce o architektonickém usazení londýnské katedrály svatého Pavla si zase lze uvědomit, jakou symboliku zde dnes spatřujeme, když je téměř ukryta mezi obchodními budovami v odstupu pouhých pár metrů.

Ačkoli je však text věnován renesanci nacionalismu, je v něm věnována současným projevům nacionalismu nedostatečná pozornost. Bylo by zajímavé srovnat například obrozenecký vztah k zemi s nedávnou porevoluční privatizací pozemků, charakterizovat současnou roli žen či najít nejnovější tendence národní identifikace. Oceňuji však jasnost a strukturovanost textu.

V autorově pojetí mě zaujala především koncepce genderu a jeho vztah k nacionalismu, nikdy jsem si neuvědomila, že většina národních symbolů se znázorňuje jako ženské figury.

Taky mě zaráží, že si člověk nikdy neuvědomuje, jak moc je nacionalismus součástí jeho každodenní kultury. Sochy národních hrdinů a válečné memoriály na nás opravdu dýchají na každém kroku a my si při každém pohledu na ně říkáme: “To jsme ale velký národ, tolik hrdinství a tolik chytrých lidí.” Nebo naše dějiny, mám ten pocit, že jsou stejně překrouceně vyučovány, jak to vidí Pierre Nore. Komu z nás učitel dějepisu nezapáleně popisoval husitské hnutí a naopak s velkou nenávistí a despektem nemluvil o příznačně v duchu této koncepce nazvané “Době Temna”? Když si to teď po přečtení tohoto článku uvědomuji, myslím si, že je to šílené, že by se s tím mělo něco udělat. Snažit se naučit se dívat na historii nějak nezaujatě, z různých úhlů pohledu. Ale to je asi opravdu těžké, protože zkuste se dívat např. na zápas ve fotbale Česká republika – Makedonie nezaujatě a bez emocí! Ani to dost dobře nejde....

Anderson, B. (1983) Introduction. Imagined Communities: reflections on the origin and spread of nationalism. Verso, London, str. 11-16.

Text je příjemně krátký, a výstižný. S autorem bych si však dovolil polemizovat v paradoxu číslo 3, kdy je prý paradoxní politická síla nacionalizmu, když je prý nekoherentní a bez filozofického pozadí. Zde si myslím, že nic z tohoto není pro obhájení politické síly nacionalizmu potřeba. Dle mého mínění je nacionalismus částečně vrozený. Každý člověk (až na výjimky, které však potvrzují pravidlo) chce někam patřit, do rodiny, party či komunity (prostě je tvor společenský). A ve stejném smyslu pak pociťuje i příslušnost ke svému národu, či státu - a to o to více, čím více je systematicky masírován státní/národní propagandou (např. symboly státu na každém rohu).

Osobně se mi nezadají cíle a představy nacionalistů tak jednoznačně imaginární. Období německého romantismu nebo třeba i našeho národního obrození bezpochybně přispěla kvalitními díly do fondu svých národních kultur (autor se vyjádřuje k odkazům nacionalistických představitelů spíše skepticky).

Ještě bych doplnila k Andersonovým paradoxům nacionalismu: - existují jakési nadřazené zájmy celého společenství - tzv. národní zájmy a národní cítění, ale zároveň v praktické rovině společnosti spíše fungují osobní vztahy a zájmy, které jsou podle mě pro většinu lidí hodnotově nadřazené národním zájmům (např. rodinné vztahy a zájmy)

Myslím, že nelze pochybovat o tom, že nacionalismus je ideologií, která jako mnohé ostatní slouží k ovládnutí mas za určitým účelem. Osobně považuji ideologii nacionalismu za jednu z nejnebezpečnějších a nejnetolerantnějších. To, že jsme členy určitého národa, nám však zároveň dává pocit jakési ukotvenosti v obrovském světě, který nás obklopuje. Domnívám se, že člověk má odnepaměti potřebu někam patřit – ať už do rodiny či národa, což je vlastně taková větší rodina – a pokud bychom neměli národ, bylo by tu podle mne něco jiného, na základě čeho bychom se vůči ostatním vymezovali. A taková národní příslušnost může koneckonců člověku přinést i pocity štěstí a hrdosti – vzpomeňme na Nagano:). A tím, že je mohu prožívat s někým blízkým, jsou intenzivnější. Když už nemůžu být hrdý sám na sebe v tom, co dělá a jak žiji, budu hrdý alespoň jako člen jednoho národa.

Všechny články se zabývají nacionalismem jako fenoménem, který hýbe světem a ovlivňuje politický život poslední dvě století a je příčinou mnoha konfliktů a válek. Snad nejvíce ovlivnil Evropu a celý svět fašismus za 2. světové války a právě fašistické Německo bylo příkladem toho, jak dokáže nacionalistické myšlenky zfanatizovat a ovládat celý národ. Bohužel je nacionalismus často spojován s násilím, bojem a v posledních desetiletích i

teroristickými útoky a akcemi (ETA, IRA a další), jejichž oběťmi jsou většinou nevinní lidé a v této podobě je dnes jedním z největších globálních ohrožení, proti kterému byl vyhlášen mezinárodní boj vedený Spojenými státy.

Taylor, Johnson i Anderson pojímají nacionalismus jako hybnou sílu všeho světového zla. Celá problematika nacionalismu je nahlížena pouze z pohledu politického vývoje, prostřednictvím válek a konfliktů. Žádný z autorů se ani nepokouší nalézt na nacionalismu něco pozitivního. Nacionalismus ale není jenom politika, ale také samonosná ideologie, která jako jedna zmála může existovat bez vůdčí politické hegemonie. Souhlasím s autory, že poněkud jednostranně zdůrazňuje význam národa jako společenské jednotky, ale nechápu nacionalismus v tak úzkém kontextu. Víc než historické příklady fašistického Německa či sovětské okupace, bych definice nacionalismu postavila do světla moderního rámce. Ve výkladových slovnících najdeme pro slovo nacionalismus zastaralou formu „vlastenectví“. Je to pouhé synonymum, které je vnímáno spíše z pohledu filozofie a humanistiky a konotuje a priori myšlení v pozitivních souvislostech. Hovoří-li tedy „zfanatizovaní“ Američané (kteří od školky svoji výuku začínají zpěvem hymny s rukou na prsou) o vlastenectví (patriotism), je vše v naprostém pořádku. Pro vše americké se tedy v angličtině běžně používá slovo patriotism, pro vše ostatní neamerické slovo nationalism, přičemž na patriotism jsou američané hrdí a nationalismu se američané bojí. Stejně tak je rozdělená i americká masmediální hantýrka např. při oslavách Dne nezávislosti hlásají headliny „american patriotism“ a v souvislosti s útokem na dvojčata „nationalist jeopardy of terrorism“.

Pokud se Anderson zabývá myšlenkou lidského přesvědčení o obětování života, pak je vhodné zamyslet se nad tím, zda v činech přesvědčených nehraje roli zákon kauzality. Osobně mi přijde mnohem logičtější důvod čečenských žen obětovat svůj život za víru a svobodu dalších čečenských rodin a to s plným vědomím svých činů (pozn. aut. neobhajují formu jejich boje), než poslat na smrt tisíce amerických „vlastenců“, kteří netuší proč jsou obětováni na smrt. Po každé události jakou byla dvojčata dojde vždy k posílení amerického vlastenectví, které se projeví v masovém kolektivním, pro většinu lidí, vědomí, pro méně však správně „nevědomí“, které zaručuje hegemonii šířit svoji ideologii mezi „vlastence“ s vlastnostmi ovčího stáda.

Články o nacionalismu proamerických autorů by měly být vyváženy četbou evropských antropologů, religionistů a filozofů, který jsou schopni pracovat s termíny jako kultura, jazyk, mýtus, víra a tradice.

Otázky

- Existuje něco jako společná evropská identita? Je potřeba snažit se o její vznik a rozvoj nebo je to celé nesmysl?
- Má národní stát šanci přežít v konkurenci nadnárodních a mezinárodních aktérů?
- Jak jsou vnímány pojmy národ a etnikum v Evropě, a jak např. v Africe?
- Je pro vznik národa a národního státu důležitý vlastní jazyk? Nebo může stačit i vlastní specifická historie?
- Je současný nacionalismus obranou proti globalizaci?
- Jaké jsou podmínky pro fungování multietnického státu?
- Jestli má vůbec smysl přenášet koncepty národa a národních států i na jiné kontinenty (Afrika)
- Zda v důsledku globalismu hrozí rozpad národních států či spíše dojde k jejich posílení jako obraně proti globalizaci?

- Přistěhovalci a jejich asimilace
- Lze nacionalistický nádech najít i v legendě o praotci Čechovi, když mluví tak zalíbeně o zemi, kterou vidí z Řípu?
- Není přemrštěně vzbuzování vlastenectví (např. v USA) pouze upevňováním jednoho z manipulačních způsobů vládnoucí vrstvy?
- Pokud se lidé dříve nehlásili k žádné národnosti, nehlásili se místo toho třeba k nějaké menší komunitě, nebo kmeni (co vidíme často př. u různých přírodních národů)? Není toto současný paradox (pouze ale Český), když nacionalismus byl hlavním ideologickým důvodem Druhé světové války, ale mnoho „intelektuálů“ dnes žehrá nad nízkým národním cítěním Čechů (zlatá Amerika!)?
- Vytváří nacionalismus nějaké konkrétní pozitivní hodnoty?
- Jaký je rozdíl mezi nacionalismem a vlastenectvím?
- Dá se označit vlámský nacionalismus za šovinistický?
- Reprezentuje nacionalismus jistou formu náboženství nebo je náboženstvími využíván v rámci politické terminologie?
- Jsme Češi nebo Evropané optikou nacionální terminologie výše uvedených autorů?
- Byl F.L. Věk nacionalista nebo vlastenec?
- Myslíte si, že např. ETA či IRA je schopna prosadit a udržet své požadavky a nadále odolávat současnému režimu?
- Jaké znáte myšlenky či ideologie, které by se daly postavit proti idejím nacionalismu? Dali by se v současnosti některé z nich uskutečnit v praxi?
- Myslíte si, že ekonomické supervelmoci nebo dominantní finanční skupiny svou expanzní obchodní politikou mění a potírají tradiční národní kulturu suverénních států?
- Existuje při současné migraci obyvatelstva ještě vůbec někde národní stát (= stát jednoho národa)?
- Je snaha o formální nezávislost jednoho národa ospravedlnitelnou příčinou války?
- Co je typické pro český národ a do jaké míry jsou jednotlivci ochotni se s těmito svými národními vlastnostmi ztotožnit??
- Nebude nacionalismus pohlcen dnešní globalizovanou společností, nebo má šanci přežít po jejím boku?
- Je možné kmenovou příslušnost v Africe považovat do určité míry za národnost, pokud ne, tak může se v ní změnit?
- Vznikají také dnes ještě nějaké nové národy?
- Stál nacionalismus za vším zlem v historii novověku?
- Představuje pro vás představa superstátu (unijí, konfederací, aliancí, ...) hrozbu?
- *Co je malé, to je milé*, aneb je svět bez neideálních hranic mezi národy, svět lokálních komunit vizí klidnější budoucnosti?
- A co ty superstráty? Jsou cestou z bláta ven, nebo cestou z bláta do louže?
- Proč se pomníky staví a zase bourají?
- Na kolik přijde dobrá nacionálně zaměřená mediální kampaň?
 1. Jazyková práva menšin – jaký model je nejlepší?
 2. Problematické postavení Kurdů v Turecku – jak řešit?
 3. Palestina vs. Izrael – boj dvou národů o jedno teritorium.
 4. Občanství – lze jej odtrhnout od národního teritoria? Příklad občanství EU? Nejedná se pouze o prázdný pojem?
 5. Role migrace – vede každodenní kontakt s „cizím“ prvkem k vzestupu nacionalismu? Nebo naopak k větší otevřenosti a multikulturalismu?
 6. Jsou afirmativní akce (pozitivní diskriminace) dobrým řešením?

7. Rozpor 2 principů: právo na sebeurčení národů vs. suverenita státu – jak řešit?
8. Co by mělo být zdrojem evropské identity? Je možné vytvoření silného pocitu evropské sounáležitosti?
 - Je nacionalismus vždy nutně něčím špatným?
 - Proč je nacionalismus tak lehce zneužitelný?
 - Nelze spatřit v chování USA jisté nacionální prvky?
 - Může být nacionalismu chápán jako určitá (byť i podvědomá) obrana proti negativům globalizačních procesů? Lze tím vysvětlit „renesanci nacionalismu“?
 - Nacionalismus a Evropská unie?
 - je nacionalismus něčím, co objektivně existuje nebo je to jen jakýsi psychologický jev? (společné cítění)
 - Představuje nacionalismus ohrožení pro svět?
 - Jak se dá nacionalismus zneužít?
 - Co je příčinou nacionalismu v rozvojových zemích třetího světa?
 - Jaký je rozdíl mezi hodnotami nacionalistů a nacistů?
 - Dají se skryt nacionalistické myšlenky za jiné, společensky akceptovanější ideologie?
 - Představuje nacionalismus v současnosti hrozbu nebo se opravdu snaží pomoci orientovat v současném globalizovaném, odosobněném životě?
 - Co vedlo osvícence k myšlence suverénního národa?
 - Co konkrétního k sobě poutá lidi jednoho národa?
 - A co české projevy nacionalismu?
 - Jakým způsobem lze formovat národní vědomí?
 - Jak řešit otázky národnostních menšin?
 - Souhlasíte s názorem, že pokud by si každý národ (např. Nigérie) vytvořil svůj stát, přece jen by se vedli války dál?
 - Můžeme označit nacionalismus jednoznačně za pozitivní, za negativní?
 - Vytváří se i v dnešní době nové národy?
 - Jak hluboce musí být nacionalismus v člověku zakořeněn, aby byl schopen pro něj obětovat život?
 - Bylo by vůbec dnes možné na myšlence národ = stát zařadit všechny etnické skupiny do vlastních států?
 - Jak by se chovali lidé určitého národa, pokud by v jejich státě byla menšina, která by nechtěla do „svého“ státu?
 - Bylo by vůbec na Zemi dostatek prostoru pro všechny národní státy?
 - Nevedl by nedostatek prostoru a snahy o získání zdrojů k dalším bojům?
 - Je v dnešním stále více „globalizovaném“ světě nacionalismus spíše sílicí a extrémnější nebo se naopak ztrácí díky leckdy neostrým hranicím. Mění se jeho forma?
 - Můžeme chápat současný stav nacionalismu jako jeho renesanci (viz. Johnson), nebo pouze pokračování předchozího stavu?
 - Jak silná je v současné Evropě spojitost mezi hranicemi národa a hranicemi národního státu a nakolik může způsobit snaha EU o regionální „vidění“ Evropy (na rozdíl od vnímání pouze v kategorii států) chování současných nacionalistickým hnutí?
 - Je byrokratický aparát státu a struktury, kterými může formovat vědomí obyvatelstva, nejefektivnějším nástrojem pro budování národního uvědomí, nebo lze vědomí sounáležitosti budovat i jinak a na jiných principech?
 - Považujete nacionalismus za nebezpečný?

- Souhlasíte s tím, aby byl každý člověk chápán jako příslušník jednoho určitého národa nebo považujete takovouto vymezenost za zbytečnou či dokonce nesmyslnou?
- Je podle vás člověk ovladatelný spíše jako jedinec nebo jako člen určitého společenství-národa?
- Má podle vás boj menších národů za samostatnost smysl?
- Je podle vás rozpad multietnických a multinárodních státních celků a vznik několika malých národních státeků skutečně tím nejlepším řešením pro jejich obyvatele?
- Jak lze podle vás definovat historický národ? Jsou jím i Češi?
- Je národ skutečně imaginární komunita?
- Mají v budoucnu lokální a globální procesy šanci překonat strukturu národních států? Za jakých podmínek by se tak mohlo případně stát?
- Je používání národních symbolů vždy důkazem identifikování se s daným národem?
- Může vést Khorova koncepce návratu k malým společenstvím alespoň částečně k zmírnění současných etnických konfliktů?
- Je nacionalismus spíše mužskou nebo ženskou „záležitostí“. A proč?
- Bolo by riešením k udržaniu celosvet.súrdznosti moznost ucenia vzdialenych jazykov tretieho sveta? Vytvorilo by to prac. príležitosti, pre tych, ktory by jazyk prisli z rozvoju krajiny ucit a naopak vela nasich ľudí by sa vydalo do vzdialenych krajiny, pretoze by mohli prekonat jazykovu barieru.
- Keby bola v tom období docenená hodnota ženy, masliťe si, že by to ovplyvnilo vytváranie histórie? Mohlo by byť docenenie ženskej role riešením politic.situácie k jej zlepšeniu v rozvojových krajinách? Pretože nacionalizmus ignoruje skutočnosť, že vzťahy medzi pohlaviami vytvárajú národnú identitu.
- Jaký vliv má sjednocování Evropy na další vývoj nacionalismu. Zabývá se vůbec někdo z institucí Evropské unie nacionalismem a jeho změnami, které souvisejí s rozšiřováním EU?
- K jakému zmatení jazyků asi dochází v Evropské unii, která má teď 25 oficiálních jazyků? Jaký to má vliv na jednotlivé národy v členských zemích, a co třeba na jazykové menšiny v těchto státech?
- Opravdu nemůže existovat nějaká vědecká definice národa? Rozděluje autor dostatečně hranice národa a hranice státu, může být národ suverénní?
- K jakému posunu hodnot národní identifikace došlo v postkomunistických státech a jaké jsou jejich konkrétní projevy?
- Jak se projevuje současné geopolitické rozložení sil v hledání pomyslných národních pojmů?
- Kterých prostředků lze v současném globalizovaném světě k utvrzování národní identity využít (kromě těch, které autorka zmiňuje)?
- Jak se lišilo občanské přijetí a adoptování totalitního „newspeaku“ od současné konzumně orientované jazykové nomenklatury?
- Jaký je vztah nacionalismu (dědictví osvícenské epochy) a náboženství, přihlédneme-li k současnému kontextu?
- K jakým pomyslným společenstvím se naše společnost vztahuje? Kde je mezi nimi umístěn pojem národ?
- Jak se projeví rostoucí multikulturalita a autonomizace menšin v chápání národnosti většinové společnosti národních států?
- Jaké mohou být další efekty hrozby potenciálního konfliktu národních států, přihlédneme-li k jejich aktuálním možným příčinám?
- Jaké národní snahy periferie mohou vést k ohrožení jádrových států?

- Je možné, že se ještě někdy v blízké budoucnosti objeví nový národnostní konflikt, jehož zárodky ještě dnes nejsou ani patrné?
- Dají se současné národnostní problémy nějak uspokojivě řešit? (Např. ten s Basky?)
- Zmizí nacionalismus někdy, nebo si jeho kořeny ponese stále v sobě, předávající si je z generace na generaci?